

Mislingar á Íslandi árið 2019, viðbrögð og lærdómur

Íslendingur á fertugsaldri flaug frá Filippseyjum til Íslands og áfram til Austfjarða með áetlunarflugi í febrúar 2019. Nokkrum dögum síðar veiktist hann með hita og flensulík einkenni. Var lagður inn á HSA á Norðfirði og síðar fluttur til Reykjavíkur með sjúkraflugi og lagður inn á Landspítala. Greindur með mislinga.

Á Filippseyjum er af fjölpættum ástæðum lítil þátttaka í bólusetningum. Heilbrigðisþjónusta er víða ófullnægjandi eða of dýr fyrir íbúana. Eftir almenna bólusetningu gegn beinbrunasótt (Dengue fever) (Dengvaxia®) er reyndist illa og olli meðal annars dauða nokkurra ungmenna varð hávær gagnrýni á lyfjaframleiðendur og tiltrú á bólusetningum minnkaði enn frekar. Í dag eru mislingar algengur sjúkdómur á Filippseyjum og árið 2018 voru undir 70% barna bólusett.²

Árið 1998 birtist í *Lancet* grein um meinta skaðsemi bólusetningar gegn mislingum. Greinin var síðar dregin til baka enda byggð á fölskum gögnum, auk þess sem höfundur hafði sjálfur fjárhagslega hagsmuni af því að hindra notkun MMR-bóluefnis. Þetta þrennt, lítt tengt í tíma og rúmi, hafði mikil áhrif á Íslandi í febrúar 2019 en mislingar greindust síðast á Íslandi á árinu 2017 er þrjár einstaklingar voru greindir.

Á næstu vikum greindust fleiri og í dag hafa alls 7 mislingasmit verið staðfest. Sóttvarnalæknir talaði um lítinn mislingafaraldur þegar fimmti einstaklingurinn greindist. Að morgni föstudagsins 8. mars var ákveðið, á símafundi sóttvarnalækna, að bjóða áhættuhópum bólusetningu við mislingum. Í gang fór mikil skipulagning og markviss vinna til að tryggja aðgengi að bóluefni og upplýsingagjöf til almennings.

Áherslan var á þau tvö landsvæði þar sem mislingasmit hafði komið fram, Austurland og höfuðborgarsvæðið. 3000 skammtar af MMR-bóluefni komu til landsins þann dag, 1000 skammtar fóru á Austfirði og 2000 á höfuðborgarsvæðið. Í kjölfarið voru 10.000 skammtar fluttir til landsins. Á Austfjörðum var strax boðið upp á vídtæka bólusetningu, meðal annars öllum sem höfðu verið nálægt mislingasmituðum einstaklingum. Á höfuðborgarsvæðinu var ákveðið að allar heilsugæslustöðvarnar, alls 19 stöðvar, væru með opið fyrir bólusetningar helgina sem framundan var. Á nokkrum klukkustundum voru allar stöðvar tilbúnar.

Skipulögð var opin móttaka báða dagana milli kl. 12-15, með lækni, hjúkrunarfræðingi og ritara hið minnsta. Bóluefninu skipt á stöðvar í samræmi við fjölda skjólstaðinga og keyrt út samdægurs. Upplýsingar birtust og voru uppfærðar hjá Embætti landlæknis og á heimasíðum heilsugæslustöðva jafnóðum og fréttir bárust.³ Fyrri daginn var áherslan á að bólusetja óbólusett börn á aldrinum 6-18 mánaða og eldri óbólusett börn. Alls voru bólusett 1023 börn þennan dag, jafnvel börn sem bólusetning hafði áður verið afþökkuð fyrir. Seinni

daginn var boðið upp á bólusetningu fyrir fullorðna, áherslan á óbólusetta eða þá sem ekki höfðu fengið mislinga. Aftur komu yfir 1000 manns.

Alls voru bólusettir 3025 á 6 dögum á heilsugæslustöðvum á höfuðborgarsvæðinu. Mikið álag var á heilsugæslustöðvar, sérstaklega á þeim svæðum þar sem smit kom upp en í samráði við sóttvarnalækni var strax byrjað að bólusetja þá sem höfðu verið í nálægð við smitaða einstaklinga. Mislingar eru mjög smitandi og því var áherslan á að takmarka smit og halda hugsanlega veikum frá fjölmenni. Símaþjónusta og ráðgjöf var eflað til muna og kynnt, bæði ráðgjafasími Læknavaktarinnar 1700 og símaþjónusta heilsugæslustöðva. Vitjanaþjónusta var skipulögð, heilsugæslulæknir, bíll og bílstjóri til taks alla daga til að meta hugsanlega smitaða. Auk vídtæktrar bólusetningar var lögð áhersla á einangrun sýktra einstaklinga og sóttkví útsettra.

Margt hefur lærst á þessum vikum. Símanúmerið 1700 er nú vel þekkt svo og símaráðgjöf á heilsugæslustöðvum. Á nokkrum dögum margfaldaðist notkunin á *heilsuveru*. Mikið var um fyrirspurnir, spjallrásin notuð, jafnvel sendar myndir af bólusetningaskírteinum til úrlestrar og einstaka myndir af útbrotum. Nú var augljós kosturinn við að kynna sér og nota þennan fjölpættu þjónustuvef.

Aðgengi er að bólusetningagrunni sóttvarnalækna í *heilsuveru* en eldri bólusetningar vantar. Þegar almenn bólusetning hófst við mislingum árið 1976 var farið hægt af stað. Fyrstu árgangarnir fengu aðeins eina bólusetningu, aðrir tvær, byrjað var með eingilt bóluefni, svo kom þriggilt bóluefni. Stór hópur fólks var því óviss með sínar bólusetningar og óöruggt. Bólusetningaskírteini eru týnd, minni ættingja ekki gott og ungbarnaskýrslur í geymslum.

Undanfarnar vikur hafa sýnt okkur enn og aftur mikilvægi góðrar skráningar í sjúkraskrár og gagnavörslu. Vistun gagna, svo sem ungbarnaskýrslur, var ekki samræmd milli stöðva. Margar stöðvar eru með eigin skjalageymslur, aðrar eru með gögn í geymslum Heilsugæslu höfuðborgarsvæðisins eða í gagnavörslu og nokkrir árgangar af ungbarnaskýrslum eru á Borgarskjalasafni. Öll þessi gögn er hægt að nálgast en það er tafsamt og oft kostnaðarsamt. Í þessu ferli öllu reyndi mikið á samhæfingu og gott samstarf allra aðila. Gott upplýsingaflæði var lykillinn. Starfsfólk upplifði almenna ánægju fólks við skjótum og góðum viðbrögðum heilbrigðiskerfisins.

Heimildir

1. Fatima K, Syed NI. Dengvaxia controversy: impact on vaccine hesitancy. *J Glob Health* 2018; 8: 020312.
2. Questions and answers on the measles outbreak in the Philippines. who.int/philippines/news/feature-stories/detail/questions-and-answers-on-the-measles-outbreak-in-the-philippines – mars 2019.
3. Mislingar - staða mála og fræðsla. - landlaeknir.is/um-embættid/grein-ar/grein/item36775/Mislingarstada-mala-og-fraeds - mars 2019.

**Sigríður Dóra
Magnúsdóttir**

sérfræðingur
í heimilislækningum

settur framkvæmdastjóri
lækninga við Heilsugæslu
höfuðborgarsvæðisins

Sigríður.D.Magnusdottir
[@heilsugaeslan.is](https://twitter.com/heilsugaeslan.is)

Measles in Iceland 2019

Sigríður Dóra Magnúsdóttir
GP, Chief medical officer
Primary Health Care of the
Capital Area

doi.org/10.17992/ibl.2019.04.224